

*Голові спеціалізованої вченої ради PhD 10018
Хмельницького національного університету
д.е.н., проф. Віктору НИЖНИКУ*

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора економічних наук, професора,

Микитюка Петра Петровича

на дисертаційну роботу

Бердичевського Антона Віталійовича на тему

«Формування інноваційного потенціалу підприємства», на здобуття
ступеня доктора філософії з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»
за спеціальністю 051 «Економіка»

Актуальність теми дисертаційної роботи

Сучасна економіка України долає безпрецедентні виклики: поєднання повномасштабної воєнної агресії росії, структурних диспропорцій, енергетичної й логістичної кризи та форсованої євроінтеграції. Саме тому пошук нових, стійких джерел збереження бізнесу і його повоєнної відбудови, забезпечення конкурентоспроможності набуває критичного значення. У глобальному вимірі трансформація ланцюгів доданої вартості, зростання ролі цифрових платформ, перехід до «зеленої» економіки і необхідність післяковідного відновлення потребують від національних підприємств високої адаптивності – здатності швидко створювати та комерціалізувати інновації. Таким інтегративним ресурсом і виступає інноваційний потенціал підприємства.

У період війни інноваційний потенціал підприємства та інноваційність діяльності переходять із категорії «переваг» у категорію «умов виживання та збереження бізнесу». Підприємства, які змогли оперативно переорієнтуватися на військові та гуманітарні потреби, цифровізувати процеси та налагодити дистанційні канали збуту, демонструють відносну стійкість навіть попри втрату фізичних активів та міграцію персоналу. Легка промисловість, що історично забезпечує значну частку експорту та зайнятості, стала показовим прикладом: частина підприємств переформувала виробництво під військові потреби, створивши додаткові робочі місця й наростивши компетенції у сфері технічного текстилю, забезпечують потреби населення у товарах завдяки організації інтернет-продажів. Разом з тим, галузь стикається з постійними ризиками недофінансованості та високої зношеності основних виробничих фондів, що підсилює важливість системного формування інноваційного потенціалу як передумови модернізації та «перезапуску» сектору.

Вищезазначене засвідчує актуальність обраної теми дисертації Бердичевського А.В., коректність визначення предмету та об'єкту, мети і завдань представленого дослідження. Об'єктом дослідження в дисертаційній роботі стали процеси формування інноваційного потенціалу промислових підприємств, а предметом - сукупність теоретико-методичних та прикладних основ формування інноваційного потенціалу промислових підприємств на прикладі підприємств легкої промисловості.

Зв'язок роботи із науковими програмами, планами, темами

Актуальність теми дисертації Бердичевського А.В. підтверджується також зв'язком із тематичним спрямуванням науково-дослідної роботи Хмельницького національного університету, зокрема – кафедри економічної теорії, підприємництва та торгівлі. Так, дослідження проводилось в межах наукової кафедральної теми «Регулювання національної економіки та формування стратегічних пріоритетів розвитку підприємницької та біржової діяльності за умов євроінтеграції» (2023-2025 рр., номер державної реєстрації 0123U100797), де автором розкрито взаємозалежність сучасних процесів трансформації та формування інноваційного потенціалу підприємств в умовах євроінтеграційного вектору розвитку України та апробовано авторські науково-методичні рекомендації у підприємницькій діяльності підприємств регіону.

Бердичевський А.В. брав участь у виконанні держбюджетних науково-дослідних робіт: «Моделювання стратегій безпечного розвитку інноваційно-орієнтованих соціально-економічних систем» (№ ДР 0122U001212) – автором сформовано блок-схему управління інноваційним потенціалом в системі менеджменту підприємства; «Розробка стратегій та моделювання інноваційного потенціалу кластеризації соціально-економічних систем в контексті національної безпеки держави» (№ ДР 0120U102088) - обґрунтовано наукові рекомендації щодо підвищення інноваційної активності у реалізації механізму стратегічного управління потенціалом кластеризації бізнес-структур і розвитку їх інноваційного потенціалу та апробовано на прикладі промислових підприємств; «Управління інноваціями у плануванні і маркетингу на засадах маржинального підходу» (№ ДР 0113U002062) - розроблено рекомендації щодо застосування ринкових інструментів підвищення інноваційної активності та формування інноваційного потенціалу підприємства. Суттєвими є напрацювання дисертанта щодо впровадження сучасних технологій управління інноваційним потенціалом в систему менеджменту підприємств та апробовано модель формування інноваційного потенціалу, що відповідає стратегічним напрямкам інноваційного розвитку економіки України, при виконанні госпдоговірної теми «Розробка системи управління інноваційно-технологічним розвитком підприємства за

умов реалізації політики зміцнення національної безпеки держави» (№ ДР 0119U103529).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Ознайомлення зі змістом дисертації Бердичевського Антона Віталійовича дозволяє констатувати глибину розроблення автором досліджуваної проблематики, суттєву новизну його наукового доробку.

Дисертаційна робота має логічну структурну побудову, її зміст повною мірою розкриває тему наукового дослідження, характеризується послідовністю викладення матеріалу, аргументованістю та чіткістю висновків.

Поставлені завдання відповідно до вказаної мети досліджено та розкрито в повній мірі. Чітко сформулювавши завдання дослідження, автор спрямував науковий пошук на висвітлення проблемних питань, які розглядаються у роботі. Подано їх критичну оцінку, висвітлено недостатньо досліджені аспекти і запропоновано власний варіант вирішення. Дисертаційна робота характеризується теоретичною та практичною цінністю, вона є логічно побудованою, зміст розділів та підрозділів взаємопов'язані між собою та супроводжують відповідними висновками.

Основним науковим результатом виконаного Бердичевським А.В. дослідження є розвиток та поглиблення теоретико-методологічних, науково-методичних та прикладних аспектів щодо розвитку системи формування інноваційного потенціалу промислових підприємств на прикладі підприємств легкої промисловості.

Автором враховано і науково оброблено опубліковані результати наукових досліджень вітчизняних та закордонних вчених з проблеми, що проаналізована в роботі. Для забезпечення достовірності й обґрунтованості отриманих результатів застосовувалися різноманітні загальнонаукові і спеціальні методи дослідження: аналізу і синтезу, теоретичного узагальнення і формальної логіки, методи теорії систем та системного аналізу, методи аналізу і порівняння, методи індукції та дедукції, статистично-економічного аналізу, метод наукового узагальнення та систематизації, графічний метод, експертного оцінювання.

Аргументованість наукових положень, висновків та теоретико-методичних рекомендацій автора обумовлена побудовою авторських досліджень із використанням масиву економічних і статистичних даних, що характеризують процеси формування інноваційного потенціалу промислових підприємств, а також, дозволяють здійснити цілісне оцінювання ефективності інноваційної діяльності та реалізації інноваційного потенціалу. Автором

досліджено значну кількість літературних та нормативно-правових джерел (список використаної літератури, що міститься в роботі, складається зі 205 найменувань, які розміщені на 24 сторінках дисертаційної роботи).

Результати дисертаційного дослідження Бердичевського А.В. достатньо оприлюднені та апробовані на 9 міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях та у 21 науковій публікації автора.

Все це дає змогу дійти висновку про системний характер дослідження, високий ступінь обґрунтованості та достовірності отриманих результатів, наукових положень, висновків і рекомендацій, котрі впливають із результатів власних досліджень автора.

Новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Оцінюючи наукову новизну дисертації, слід, перш за все, зазначити, що робота Бердичевського А.В. є комплексним, ґрунтовним дослідженням проблематики щодо формування інноваційного потенціалу підприємства на прикладі підприємств легкої промисловості, містить низку обґрунтованих теоретичних положень і науково-прикладних висновків.

Обравши за мету розроблення та наукове обґрунтування науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо формування інноваційного потенціалу промислового підприємства, автор сформулював ряд наукових і практичних завдань. Їх реалізація дозволила отримати результати, які свідчать про наукову новизну, практичне значення та наявність чіткого предмету захисту.

Визначена мета та поставлені завдання повністю реалізовані у ході дослідження, результати якого відображено у роботі, а також в узагальненому вигляді сформульовані у висновках до кожного з розділів (с. 90-92; с. 154-156; с. 197-200) і в загальних висновках дисертації, що виносяться на захист (с. 201-206). Вони в сукупності вирішують актуальне завдання, яке полягає в розробленні та науковому обґрунтуванні науково-методичних підходів і практичних рекомендацій щодо розвитку системи формування інноваційного потенціалу промислового підприємства на прикладі підприємств легкої промисловості.

Здобувачу вдалося комплексно дослідити теоретико-методичні засади формування інноваційного потенціалу підприємства, та особливостей підприємств легкої промисловості, здійснити аналізування і оцінювання процесів формування інноваційного потенціалу підприємств легкої промисловості, визначити напрямки розвитку системи управління формуванням інноваційного потенціалу та обґрунтувати механізм управління формуванням

інноваційного потенціалу промислових підприємств в умовах сучасних глобальних змін.

Обґрунтованість отриманих дисертантом висновків та рекомендацій забезпечується опрацюванням 205 літературних джерел, використанням значної кількості наукових, теоретико-методичних розробок, законодавчо-нормативних документів та даних офіційної статистичної інформації, а також результатів проведених автором досліджень процесів формування інноваційного потенціалу підприємств легкої промисловості.

Відповідність розроблених здобувачем науково-методичних підходів та рекомендацій сучасним процесам формування інноваційного потенціалу промислових підприємств, придатність до застосування у подальших наукових дослідженнях та практичній діяльності, що підтверджується також довідками про впровадження наукових розробок Бердичевського А.В. теоретичні висновки, науково-практичні рекомендації та інші прикладні результати дослідження, які представлені у дисертаційній роботі, використовуються у практичній діяльності: Департаменту міжнародного співробітництва та регіонального розвитку Вінницької ОВА (довідка № 2339/01 від 20.11.2024р.); Хмельницькою торгово-промисловою палатою (довідка № 22-01/1288.1 від 14.10.2024р.), ПрАТ «Володарка» (довідка № 194 від 10.09.2024р.), ПрАТ «Хмельницька швейна фабрика «Лілея»» (довідка № 02/17 від 20.06.2024р.), ТМ Berdichevski (довідка № 86 від 24.07.2025р.), що підтверджує їх прикладне значення та можливість впровадження отриманих результатів у роботу промислових підприємств.

До наукових результатів, які спрямовані на удосконалення теоретико-методичних положень та розробку науково-прикладних рекомендацій щодо удосконалення процесів формування інноваційного потенціалу промислових підприємств в умовах сучасних глобальних змін потрібно віднести:

1. Удосконалення науково-методичного підходу щодо класифікації та якісного аналізу ризиків реалізації інноваційного потенціалу промислового підприємства (стор. 86-89) на основі сегментування подій на категорії і визначення пріоритетності їх обробки. Авторський підхід дозволяє прогнозувати вплив факторів ринкового середовища та внутрішніх факторів (стор. 114-136) на фінансовий результат підприємства у процесі формування інноваційного потенціалу, розробити прогноз ризиків та загроз і виявляти та враховувати приховані залежності між ризиками та управляти ризиками (стор. 82-90 та стор. 120-128).

2. Сформована автором етапізація процесів формування інноваційного потенціалу підприємства (стор. 56-65) та розроблений теоретико-методичний

підхід щодо врахування якісних та кількісних характеристик інноваційного процесу при застосуванні системи показників його комплексної оцінки за кінцевими результатами (рис. 2.8) з метою підвищення ефективності управління інноваційною діяльністю та результативності формування інноваційного потенціалу промислового підприємства.

3. Розвиток науково-методичного підходу до формування організаційно-економічного механізму управління інноваційним потенціалом підприємства (рис. 1,6), дозволив автору застосувати системний підхід до вивчення процесів інноваційної діяльності та формування інноваційного потенціалу з метою підвищення їх ефективності та результативності (стор. 60-71) та застосувати маркетинг-логістичний підхід до управління процесами формування інноваційного потенціалу підприємств легкої промисловості.

4. Обґрунтовано модель комплексної системи управління формуванням інноваційного потенціалу підприємства (стор. 182-197) та удосконалений теоретико-методичний підхід до побудови механізму інноваційного розвитку в рамках функціонально-структурного підходу (стор. 157-167), що полягає у комплексному використанні функціональних і ситуаційних складових його реалізації, обґрунтування стратегії інноваційного розвитку, розмежування сфери застосування та інструментів реалізації механізму інноваційного розвитку і підвищення результативності господарської діяльності мають теоретико-прикладне значення і можуть використовуватись в системі менеджменту промислових підприємств.

5. Досліджено та розвинуто автором класифікацію факторів впливу на стан інноваційної діяльності промислових підприємств на їх інноваційну активність (рис. 2.7, стор. 107 та табл. 2.2, табл. 2.3 і табл. 2.4) і удосконалено методику оцінки ефективності інноваційної діяльності (стор. 114-137). Авторський підхід дозволив структурувати цикл управління інноваційним потенціалом на основі індикаторів (рис. 3.3, стор. 175), що конкретизує ознаки, умови, фактори інноваційної активності та інноваційного розвитку підприємства, стан макро і мікросередовища його функціонування, наявність технологічних, економічних, ресурсних тощо можливостей для продукування інновацій задля забезпечення конкурентоспроможності та уможлиблює реалізацію потенційних можливостей.

6. Заслужують на увагу удосконалення автора термінологічних визначень і уточнення сутності категорії «інноваційний потенціал підприємства» який пропонується розглядати, як – комплекс цілей, та ресурсів і результатів інноваційної діяльності, що взаємодіють між собою і ринковим середовищем за конкретних організаційно-управлінських умов (наявності

людського, наукового, фінансового, інституційного та організаційного потенціалів), та забезпечують інноваційну діяльність підприємства, визначають рівень її інноваційного розвитку, спроможність ведення інноваційної діяльності. Підхід автора дозволяє оцінювати економічний ефект від впровадження інновацій у підприємницьку діяльність та формувати інноваційний потенціал із врахуванням ситуаційного та проактивного підходів, що важливо в сучасних умовах турбулентних змін ринку.

Повнота викладу в наукових публікаціях, зарахованих за темою дисертації, наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Дисертаційна робота Бердичевського А.В. є самостійною та повноцінною науковою працею. За результатами досліджень автором опубліковано 21 наукову працю. У тому числі: 2 статті опубліковані у **зарубіжних наукових виданнях**, які індексуються у наукометричній базі даних **Scopus**, 3 розділи у наукових колективних монографіях; 5 статей у **наукових фахових виданнях України**; 11 наукових публікацій апробаційного характеру, які додатково відображають результати дослідження. Загальний обсяг публікацій автора складає 9,22 друк. арк., у тому числі особисто автору належить 6,08 друк. арк.. Отже, положення дисертаційного дослідження, в яких відображено наукову новизну, повністю представлені у зарубіжних та фахових виданнях, обговорені на науково-практичних конференціях. Особистий внесок здобувача є достатнім. Кількість публікацій відповідає вимогам МОН України щодо опублікування результатів дисертації на здобуття наукового ступеня доктора філософії.

Сформульовані у дисертаційній роботі наукові результати, висновки і пропозиції належать особисто автору, та складають певний науковий доробок. Внесок автора у роботи, опубліковані у співавторстві, належним чином конкретизовано у переліку опублікованих за темою дисертації праць. На захист дисертації виносяться виключно особисті розробки Бердичевського А.В.

Відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Аналізування дисертації та наукових публікацій Бердичевського Антона Віталійовича, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, не дає підстав констатувати допущення здобувачем порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації). Зокрема, дисертація містить посилання на джерела інформації за кожним випадком використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; відповідає нормам законодавства про авторське право і суміжні права; відображає прагнення надати достовірну інформацію про результати власної навчальної

(наукової, творчої) діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Ідентичність змісту анотації та основних положень дисертації

Ознайомлення зі змістом основних положень дисертації та анотації Бердичевського А.В. дозволяє зробити висновок про їх повну відповідність. Анотація не містить інформації, яка відсутня у тексті дисертаційної роботи. Дисертація та оприлюднена анотація оформлені відповідно до вимог щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, встановлених Міністерством освіти і науки України та іншим правочинним документам.

Дискусійні питання та зауваження щодо змісту дисертаційної роботи та її окремих положень

Незважаючи на загальну позитивну оцінку викладених в дисертації наукових положень, висновків та рекомендацій, слід відзначити певні дискусійні положення та зауваження, які полягають у наступному:

1. Визначені автором особливості формування інноваційного потенціалу підприємств легкої промисловості (стор. 81-87 та стор. 138-154), на нашу думку потребують більш детальної аргументації та конкретизації шляхів їх врахування при побудові організаційної структури механізму формування інноваційного потенціалу підприємства (стор. 160-163).

2. У параграфі 2.3 автор проводить дослідження ефективності реалізації інноваційного потенціалу підприємств легкої промисловості (стор. 139-155). Разом з тим, не подано зведеного розрахунку терміну окупності інновацій для впровадження кожного модуля системи управління інноваційним потенціалом (стор. 68-72). На нашу думку, для окупності та ефективності інвестицій, яка демонструє чутливість результатів до вартості капіталу та інфляційних коливань сучасного фондового ринку.

3. У розділі 3 декларується можливість інтеграції зовнішніх фінансових джерел для формування інноваційного потенціалу, але відсутня конкретика щодо моделей співфінансування зацікавленими срейкхолдерами, або критеріїв відбору інвесторів. Поглиблення цього аспекту зробило б рекомендації більш операційними.

4. Автор, розробляючи науково-методичний підхід до формування організаційно-економічного механізму управління інноваційним потенціалом підприємства (рис. 1,6 та рис. 3.5), зосередився на внутрішніх організаційних механізмах і лише побіжно згадує державну підтримку (податкові пільги, гранти). На нашу думку для завершеності рекомендацій не вистачає систематизованого аналізу регуляторних стимулів і перешкод: наприклад,

складність процедур митного оформлення обладнання, довготривала реєстрація патентів, нестача інструментів кредитного страхування. Конкретизація таких складових посилила б аргументацію запропонованих удосконалень.

5. Мають місце зауваження щодо ілюстративного матеріалу. Так, частина графіків (наприклад, рисунки 2.7 і 3.5) не містить довірчих інтервалів, або інформації про допуски похибок в реалізації рішень щодо формування інноваційного потенціалу, що ускладнює оцінку статистичної значущості окремих складових оцінювання ефективності реалізації інноваційного потенціалу. Додавання таких атрибутів підвищило б доступність і зрозумілість процедур формування і реалізації інноваційного потенціалу.

В цілому дисертаційна робота Бердичевського Антона Віталійовича залишає позитивне враження, а відмічені дискусійні положення і окремі недоліки не знижують її наукового і практичного значення та можуть бути предметом дискусії. Належним способом реагування на відмічені зауваження може бути їх коментар дисертантом під час публічного захисту та вони жодним чином не ставлять під сумнів вагомість наукових здобутків автора.

Загальний висновок

Враховуючи актуальність проблеми та результати проведеного дослідження, вважаємо, що представлена до захисту дисертаційна робота Бердичевського Антона Віталійовича на тему «Формування інноваційного потенціалу підприємства» є завершеною, самостійно виконаною науковою працею, враховує нові теоретичні, науково-методичні та практичні підходи до реалізації актуального наукового завдання щодо формування інноваційного потенціалу промислових підприємств легкої промисловості України в умовах динамічних змін ринку. Тему дисертації розкрито у повному обсязі, поставлені завдання вирішено, реалізовано мету дослідження, представлено нові наукові результати, які мають як теоретичне значення, так і науково-практичну цінність.

Наукові публікації автора Бердичевського А.В. відображають основні положення та результати дисертації. Публікації в достатній кількості розміщено у наукових фахових виданнях, визначених для оприлюднення положень дисертацій.

Враховуючи актуальність, наукову новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну значимість сформульованих положень і висновків, дисертаційна робота Бердичевського А.В. на тему «Формування інноваційного потенціалу підприємства» відповідає вимогам щодо дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії, відповідає вимогам Порядку присудження ступеня

доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (із змінами), а її автор Бердичевський Антон Віталійович є кваліфікованим науковцем, здатним на наукові узагальнення та створення нових наукових результатів і заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії в галузі знань 05 - Соціальні та поведінкові науки зі спеціальності 051 - Економіка.

Опонент:

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту, публічного
управління та персоналу Західноукраїнського
національного університету
Міністерства освіти і науки України

Петро МИКИТЮК

Підпис: *Петро Микитюк*
Завіряю: *Анна Семецька*
НАЧАЛЬНИК
ЗАГАЛЬНОГО ВІДДІЛУ

